

postea tamen contra Arianos, qui per trinitatem meritionem tres in Deo naturas significari delirabant, in Concilio Toletano IV. cap. 5. decretum fuit, unam tantum postea in Hispania adhibendam esse immersionem: eumque postea plurima incommoda, atque pericula, tum propter malitiam hominum, tum propter temporum conditiones, sequerentur ex mersione, invaluit a saculo decimo mos baptizandi per infusionem: qui tamen mos jam a saculo tertio circa aegrotos, qui sine mortis periculo mergi non poterant, adhiberi solitus erat. Et hunc ritum etiam servant nobiscum Protestantes (licet vox graeca *Βαπτισμα* Lutherò latine significet *mergo*) ridereque Anabaptistas, volentes pertinaciter, homines mergi debere.

335. Deia nulla sperari potest utilitas ex concessione calicis; si enim ij, quibus ille permittitur, retinent errorem suum, de insufficientia unius speciei ad salutem, sunt indispoti ad sacramentum cum fructu recipiendum; si cum deponunt, ad quod exigunt calicem? Petit Ferdinandus I. à Pio IV. & hic concessit an. 1564. ut Episcopi Germaniae possent permittere calicem: & excepta est Viennae facultas cum ingenti laticia. At nullus fructus est securus, ut testatur Pallavicinus *historia Concilij Tridentini* l. 24. c. 12. n. 8: quare, vix anno elapso, eam S. Pius V. revocavit. Sanè gloriarentur haeretici, quasi victoriam retulissent, & nos de errore aliquo convicissent, si usus calicis eis iterum concederetur.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

336. **O**B. 1. Christus Joannis 6. v. 54. ait: *Nisi manducaveritis carnem filij hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*: ergo praepcepta, vel omnino necessitate medijs necessaria, est communicio sub utraque specie. Resp. In primis hunc textum non debent nobis objicere Lutherani, & Calvinistae, qui negant Joann. 6. agi de Eucharistiae sacramento. Dein quadruplex est solutio. Prima ait, hunc textum non extendi ad omnes homines, sed tantum significare, quod hoc debeat fieri, saltem ab aliquibus in Ecclesia: sic etiam per illud Joann. 20. v. 22. *Accipite Spiritum Sanctum*: non significatur, debere omnes esse sacerdotes, sed tantum aliquos: & per illud Gen. 9. v. 1. *Crescite, & multiplicamini*: tantum significatur, aliquos debere esse conjugatos: item illud ad synagogam Exodi 12. v. 13. *Tollat unusquisque agnum*: non significat, debere unumquemque hominem separatim agnum occidere.

Alterà, & melior solutio est, quod quidem omnes debeant sumere sanguinem;

sed quod hoc quoque fiat, sumendo tantum unam speciem panis, sub qua etiam adest sanguis, & sub ea, si non formaliter, saltem (ut ita dicam) materialiter bibitur. Unde praepceptum est quidem sumptio sacri sanguinis, sed non est praepceptum modus sumendi: & in hoc sensu dicit S. Cyprianus, (vel quisquis est author) *serm. de cana Domini sub medium: Potus, & esus, ad eandem pertinent rationem.*

337. Tertia solutio est, particulam *&* sumi disjunctivè, ut sensus sit: *Nisi manducaveritis carnem filij hominis, vel biberitis ejus sanguinem, &c.* Et haec acceptio hujus particulae in Scripturis est frequens: sic Lev. 20. v. 9. dicitur: *Qui maledixerit patri suo, aut matri, morte moriatur: patri, matrique maledixit, sanguis ejus sit super eum*: ubi clarè patet, in posteriore parte textus particulam *&*, seu quae significare, quod in praecedente significat particula *aut*. item Act. 3. v. 6. dicit S. Petrus: *Argentum, & aurum, non est mihi*: quod significat *argentum, vel aurum*; alias, si S. Petrus habuisset, quamvis non utrumque simul, tamen unum ex duobus, potuisset dare elemosynam. Rursus 1. Cor. 11. v. 29. *Qui enim manducat, & bibit indigne, judicium sibi manducat, & bibit*: significat: *Qui manducat, vel bibit*; nam quodlibet eorum sufficit ad judicium, & damnationem.

338. Quarta solutio est, illud *nisi* significare idem, ad si non; hinc sensum esse: *Si non manducaveritis, & si non biberitis*: id est, si neurum feceritis: cum qua solutione coincidit aliorum responsio, qui dicunt, illud *&* etiam necesse particulam non cum sequenti constructione: adeoque idem significare, ac *neque*, consequenter sensum esse: *Si non manducaveritis, neque biberitis*: & sic, quamvis apud Xaintem Pagninum in psalmo 1. *Beatus vir. v. 5.* in Hebraeo habeatur: *Non stabunt impii in judicio, & peccatores in actu justorum*: tamen verso Latina vulgata habet: *Non resurgent impii in judicio, neque peccatores in Concilio justorum*. ubi pro *&* posito in Hebraeo, ponitur *neque* in Latino. Jam verò propositioni copulativae: *Nisi manducaveritis, neque biberitis, &c.* opposita est disjunctiva: *Si manducaveritis, vel biberitis*: adeoque tantum unum disjunctivè est necessarium. Haec in quot sensibus explicari quam optime possit hic textus, quin utraque species praecipatur: & haec explanationes roborantur vel maxime ex eo, quod hac ratione quam optime concilietur hic textus cum alijs, in quibus Christus etiam unam tantum speciem promittit vitam, quos textus dedimus n. 322. in forma neg. cons.

339. Ex hoc inferitur cum Suarez tom. 3. in 3. p. disp. 71. sec. 2. §. *Dico secundo*. de jure Divino tantum esse praepceptum, sumere unam speciem indeterminate: neque determinatè necessarium esse speciem panis; quia mandatum illud: *Nisi manducaveritis, &c.* juxta modò datam explanationem, imple-

pletur per quamlibet speciem disjunctivè sumptam: cumque totus Christus sit sub utralibet, efficit sub qualibet unionem sacramentalem, & spiritualem.

Quod autem Lucae 22. v. 19. ponatur illud: *Hoc facite in meam commemorationem*: post speciem panis, non verò repetatur post speciem calicis: & quòd 1. Cor. 11. v. 25. licet eadem verba ponantur quoque post speciem vini, tamen non ponantur sine addita conditione: *Quotiescunque biberitis*: hoc, inquam, non multum refert; nam ea verba spectare ad utramque speciem, sufficienter probatur ex praxi Ecclesiae, quae illa verba in canone primum ponit post consecrationem calicis. Addita verò à S. Paulo conditio non videtur aliud mysterium significare, quam quòd in posteriori explicetur, quod prius fuerat omisum. Quod autem usus panis sit communior, quam vini, non probat dari praepceptum Divinum determinatè de hac specie (licet defecto deur Ecclesiasticum) maxime cum aliquando possit applicari usus vini, & non panis, licet etiam vicissim.

340. Dices. Licet Christus promittat vitam aeternam speciei panis, non sequitur, quòd eam promittat illi soli: ergo nostra argumentatio est nulla: probi autem Christus promittit etiam fidei salutem, vel vitam aeternam: sic Matth. 10. v. 32. ait: *Qui confitebitur me coram hominibus, confitebor, & ego cum coram Patre meo*: sed non ideo promittit Christus vitam aeternam fidei soli; nam in ea promissione subintelligitur: *Si cetera non desinat*: ergo etiam idem potest dici de promissione facta sumptioni speciei panis. Confirm. Per panem in Sacra Scriptura saepe intelligitur totum convivium: ergo etiam per eum potest intelligi speciem vini.

Resp. 1. Adversariorum est probare, quòd in promissione facta sumptioni speciei panis subintelligatur hac conditio: *Si etiam sumatur species vini*; nam illi praepceptum adstruunt, nos negamus: affirmanti autem incumbit probatio. Quare, cum aliquando Christus de aliqua re loquatur exclusivè; alias autem de alia non loquatur exclusivè, debent adversarii probare, eum hic non loqui exclusivè. Resp. 2. Etiam nos non dicimus, soli sumptioni speciei panis promitti vitam aeternam, excluendo alia opera pia, dispositiones &c. sed tantum excluendo speciem vini.

341. Hoc autem optime colligimus cum Tridentino ex fine, & circumstantiis sermonis Christi; nam primò, Christus ibi voluit docere, necessarium esse nobis unionem spiritualem, & sacramentalem cum ipso; haec autem, cum possit haberi, vel per sumptionem unius, vel per sumptionem utriusque speciei, hinc Christus Dominus, modo loquitur de una, modo de utraque specie. Deinde comparat ibi Christus Eucharistiam cum manna: ut autem haec similitudo sit integra, debet solus cibus sufficere; unde Christus concludit v. 58. *Qui man-*

ducat me, & ipse vivet propter me. in forma. dist. ant. non sequitur, quòd Christus promittat vitam soli speciei panis, sumptae sine debitis dispositionibus. om. ant. sine specie vini. neg. ant. & conseq.

Ad confir. dist. ant. per panem tropicè acceptum intelligitur totum convivium. conc. ant. per panem rigorosè acceptum. neg. ant. & confir. Christum autem Joann. 6. non accepisse panem tropicè, conitit ex rationibus hucusque pro nostra conclusione allatis. Quòd autem Concilium Tridentinum verba illa: *Nisi manducaveritis, &c.* non expressius explicaverit, ratio erat; quia varie erant apud SS. Patres eorum verborum explanationes, quarum nullam rejicere voluit, sed tantum definire, non contineri in iis praepceptum, sumendi utramque speciem.

342. Ob. 2. Matth. 26. v. 27. ait Christus: *Bibite ex hoc omnes*; unde Calvinus ait. l. 4. instit. c. 17. *Edictum aeterni Dei est, ut omnes bibant*: ergo. Confirm. 1. S. Paulus, 1. Cor. 10. v. 17. dicit: *Unum corpus multi sumus, omnes, qui de uno pane, & uno calice participamus*: ergo. Confirm. 2. Dicitur iterum 1. Cor. 11. v. 28. *Et sic de pane illo edat, & de calice bibat*: ergo. Confirm. 3. Rursus 1. Cor. 10. v. 3. & 4. dicitur de Judaeis antiquis: *Omnes eandem escam spiritalem manducaverunt: & omnes eandem potum spiritalem biberunt*: ergo. Resp. neg. conseq. Sermo ille directus est tantum ad Apostolos, qui soli tunc praesentes erant; licet enim Christus quandoque in Apostolis locutus sit omnibus fidelibus, non tamen semper ita locutus est, ut patet ex pluribus locis Sacrae Scripturae.

Neque nos quidquam cogit ad dicendum, quòd Christus hoc loco locutus sit omnibus fidelibus: imò, cum Marci 14. v. 23. dicatur: *Et biberunt ex eo omnes* (quod non verificatur de omnibus Christianis) & insuper Ecclesia aliter ea verba exponat: quin etiam ipsi adversarii non credant, Christum etiam locutum esse infantibus (cum his Eucharistiam non tribuant) dicendum est, Christum ibi locutum fuisse solis Apostolis, vel certè solis sacerdotibus, quales tunc Apostolos consecravit, & quibus sacrificandi potestatem dedit, (nam non tantum Episcopi, sed & sacerdotes in officio constandi Apostolis succedunt.) Ad di potest ex Suarez tom. 3. in 3. p. disp. 71. sec. 2. §. *Et ex his*. verba illa *Bibite, &c.* non esse praepceptantis, sed invitantis, seu dantis universalem licentiam bibendi: intellige, nisi rationabiles ob causas id Ecclesia prohibeat.

Neque serupulum haereticis moveat, quòd Christus, porrigens speciem panis, non utius fuerit voce *omnes*, sed tantum, dum porrexit calicem; nam & canon Missae addit *omnes*, & S. Ambrosius, ac Palchafius, etiam legunt *omnes*: nec Evangelistae negant, id dictum fuisse, licet non expriment. Dein, si etiam Christus id verbum ibi omisisset, ratio fuisset; quia, cum panem fregisset in duodecim partes, non erat necessarium monere,

ne unus omnes butcellas comederet: at, cum unum tantum calicem consecraverit, moneri debuerunt, ut inter se dividerent: & hinc *Luc. 22. v. 17.* habetur: *Accipite, & dividite inter vos:* quod, licet fors dictum sit de alio calice non consecrato, tamen ex eo colligitur, idem subintelligendum fuisse in datione calicis consecrati.

343. Ad 1. confir. neg. conf. Illud uno calice, non habetur in Bibliis vulgatis correctis, & in nullis Græcis: dein aliud ex illis verbis non probaretur, quam Corinthios sub duplici specie communicasse: ex quo non sequitur, quod omnes alii etiam ita communicaverint, & quidem tanquam ex præcepto Christi. Ad 2. confir. neg. conf. S. Paulus non præcipit absolute fidelibus, ut sub utraque specie communicent, sed, ut non faciant, nisi prius se probent; præmittit enim: *Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat &c.* tunc enim permittit ipsis utramque speciem. Quod autem *v. 23.* Apostolus addat, se tradere Corinthiis, quod acceperit a Domino, non probat, quod id imperet: sed quod ipsos certiores reddat, quid Dominus fecerit, vel sibi revelaverit. Ad 3. confir. neg. conf. Inprimis enim manducatio mannae longè præcelsior potum ex petra, adeoque non fuit simul: dein non fuit ibi ullum præceptum.

Dices. Christus *Luc. 22. v. 19.* agens de sumenda utraque specie, ait: *Hoc facite in meam commemorationem.* & S. Paulus *1. Cor. 11. v. 24 & 25.* idem bis repetit: ergo datur præceptum sumendi utramque speciem. Resp. neg. conf. Non præcepit Christus facere omnia, quæ ibi fecit ipse; alia deberemus sumere Eucharistiam non jejuni, sed post coenam, non mane, sed vespere: item deberemus prius lavare invicem pedes. Rursum, si illud dictum spectat ad omnes, debent omnes etiam fœminæ consecrare, quod, licet Lutherus admittat, tamen est tam absurdum, ut vel à suis in hoc defertur: imò etiam adversarij non cuilibet viro concedunt potestatem consecrandi.

Acceperunt ergo per ea verba Apostoli, & in his Episcopi, ac sacerdotes, eorum quoad consecrationem successores, mandatum, quo jubentur, retinere in Ecclesia usum calicis, & calicem consecrare; non tamen jubentur, eundem semper dare laicis. Et hinc, ut diximus *n. 315.* acceperunt etiam laici mandatum, sumendi hoc sacramentum, suam naturâ omnibus aliquo modo necessarium; quia, si illis mandatum est, ut distribuunt, inferunt, his esse præceptum, ut fumant: at non, ut fumant hoc sacramentum, sicut id sacerdotes fumunt, sed sicut distribuunt.

344. Ob. 3. SS. Patres docent, necessarium esse summptionem utriusque speciei: ergo. prob. ant. afferendo eorum verba. Primò. Gelasius Papa, C. *Comperimus. 12. de consec. dist. 2.* ait: *Comperimus autem, quod quidam, sumpta tantummodo corporis sacri portione, a calice sacri cruoris abstinent, qui procul dubio (quoniam nescio*

qua superstitione docentur obstringi) aut integrum sacramentum percipiunt, aut ab integris arceantur; quia divisio unius, ejusdemque mysterij, sine grandi sacrosancti non potest provenire. Secundò S. Leo *Jer. 4. de quadrages.* reprehendit Manichæos, quod panem sumerent, à calice autem abstinerent, dicens: *Ore indigno corpus Christi accipiunt: sanguinem autem redemptoris nostri haurire omnino declinant: quod factum statim à S. Leone vocatur sacrilega simulatio.* Tertio. S. Justinus M. in *apolog. 2. sub finem.* postquam descripsit communionem sub utraque specie, ait: *Apostoli enim in commentarijs suis, quæ Evangelia dicuntur, ita sibi Christum præcipisse tradiderunt.*

Quartò. S. Cyprianus *epist. 54. seu in alia edit. l. 1. ep. 2.* sic scribit: *Quomodo ad martyrij poculum idoneos facimus, si non eos prius ad bibendum in Ecclesia poculum Domini jure communicationis admittimus?* Quintò. Idem S. Cyprianus *epist. 63. vel juxta aliam edit. l. 2. epist. 3.* ait: *Quidam, vel ignoranter, vel simpliciter, in calice Domini sanctificando, & plebi ministrando, non hoc faciunt, quod Christus fecit, & docuit.* Sextò. Idem *Serm. de cana Dom.* ait: *Lex quippe etiam sanguinis prohibet: Evangelium præcipit, ut bibatur.* & post pauca: *Bibimus autem de sanguine Christi ipso jubente.*

Septimò. S. Augustinus l. *question. in Hierarchicum l. 3. super Leviticum. q. 57. sub finem,* ait: *Ad bibendum sanguinem Domini potius omnes exhortantur, qui volunt habere vitam.* Octavò. Idem S. Doctor sic ait: *Quia nec caro sine sanguine, utique nec sanguis sine carne jure communicatur.* Nonò. Paschalius Rathbertus Abbas Corbeientis l. *de corp. & sanguine Dom. c. 15.* ait: *Bibite ex hoc omnes, tam ministri, quam & reliqui credentes.* Decimò. Concilium Braccarense III. *can. 1.* ait: *Illud verò, quod pro complemento communionis intrinsecam tradunt Eucharistiam populis, nec hoc prolatum testimonium ex Evangelio recipit, ubi Apostolus corpus suum, & sanguinem commendavit; seorsum enim panis, & seorsum calicis commendatio memoratur.*

345. Resp. neg. ant. & explico Patrum textus. Ad 1. dico. Gelasius Papa, vel loquitur de solis sacerdotibus sacrificantibus, ut Gratianus (qui ea verba in *Decretum* retulit) explicat; nam capitulo hunc titulum præfigit: *Corpus Christi sine ejus sanguine sacerdos non debet accipere:* vel loquitur de ijs, qui ex superstitione sacrilega a calice abstinerebant, ut Mahichæi, Pellicianisti: quod videntur indicare addita illa verba: *Quoniam, nescio qua, superstitione docentur obstringi.*

Hæc secunda responsio etiam datur ad 2. textum, ex S. Leone adductum: & fanè est clarissimum, S. Pontificem Manichæos reprehendere; eoque ex sacrilega superstitione a calice abstinere. Ad 3. Dicit S. Justini non sunt referenda ad communio-

nem, sed sunt referenda ad consecrationem, & veritatem præsentia realis corporis, & sanguinis Christi, per verba consecrationis causatam; nam de hæc immediatè antè loquitur S. Martyr, docens, quomodo per verbum prolatum fiat Eucharistia, nec jam sit amplius panis communis.

346. Ad 4. S. Cyprianus inprimis ibi loquitur de lapsis, quibus ablatum erat ab Episcopis jus communicandi: ex quo potius inferunt, Prælatos Ecclesiæ habere jus tollendi laicis communionem. Deinde loquitur de illis lapsis, qui jam egerant penitentiam, seu, ut ibi habetur, de non amplius inprimis, sed foribus: quos cenit, & voluit, iterum esse relictos communioni: quæ, quia tunc temporis dabatur sub utraque specie, hinc etiam S. Cyprianus loquitur de specie vini, seu poculo Domini sanguinis: hic autem, sive bibatur, sive comedatur, eandem vim tribuere potest martyribus, ad fortiter standum in tormentis.

Ad 5. S. Cyprianus ibi intendit docere, non debere in calice aquam solam offerri, & consequenter vult, nec solam aquam in calice, qui tunc temporis dabatur, populo præberi. Cæterum verba malè citata sunt: nam textus sic habet: *Si quis de antecessoribus nostris, vel ignoranter, vel simpliciter, non hoc observavit, & tenuit, quod nos Dominus facere exemplo, & magisterio suo docuit, potest simplicitati ejus ac indulgentiæ Domini veniam concedi.* Est autem manifestum, hæc verba referenda esse ad eos, qui solam aquam in calice obtulerant.

Ad 6. Author sermonis de cana, si tamen est S. Cyprianus, non dicit, Evangelium præcipere, ut ab omnibus bibatur sanguis, sed tantum, ut bibatur: quod fit, dummodo eum bibant sacerdotes. Et videtur hoc insinuare ipse auctor sermonis; nam, cum prius de mandato sacri sanguinis sumendi egisset, postea primum ait: *Nec solos sacerdotes ad panes... admittit: universa Ecclesia ad has epulas invitatur.* ubi videtur totam Ecclesiam, seu laicos tantum ad speciem panis sumendam obligare. Resp. 2. Hic auctor non facit vim in voce *bibere*; nam hoc opponit verbo *edere*: & potum, ac esum sumit per modum unius, ut patet *ex n. 336.* & quia non longe ab initio sermonis ait: *Manducaverant, & biberant de eodem pane.*

347. Ad 7. S. Augustinus etiam non facit vim in bibendo sacro sanguine, modò sumatur; nam opponit tanquam contraria, non comedere sanguinem, & eum bibere: ait enim: *A corpus tamen sacrificij sanguinis, in alimentum sumeretur, non solum nemo prohibetur, sed ad bibendum potius omnes exhortantur.* Deinde, cum fuerit tunc consuetudo Ecclesiæ, sumendi utramque speciem, vel cum etiam Manichæi tunc extiterint, rectè poterant fideles stimulari adhortationibus, ad sacrum sanguinem sub specie vini bibendum, et si hoc non fuerit jure Divino præceptum.

Ad 8. Verba illa non sunt S. Augustini, sed Paschali Rathberti l. *de corp. Chris. c. 19.* qui, eum loquatur de vi temporis consuetudine, ac ordinatione Ecclesiæ, rectè dicit, jure non communicari unum sine altero; tunc enim præbere unum sine altero fuisse contra jus Ecclesiasticum. Quas autem ibi affert congruentias pro administratione utriusque speciei, non intendit, afferre tanquam probantes necessitatem (nam ad hoc essent inefficaces, ut patet consideranti) sed tanquam probantes aliquam convenientiam: e. g. quia clarius per utramque speciem exprimitur refectio animæ per modum completi convivii: vel aliquanto clarior habetur commemoratio passionis Domine &c. quæ non probant necessitatem ullam utriusque speciei, ut jam ostendimus.

Sed, et si ea verba etiam fuissent S. Augustini in aliquo opere, quod modo non extat, poruerunt ea S. Doctore dicta fuisse occasione Manichæorum, contra quos fortè ibi scripsit S. Augustinus, & propter quos positum est præceptum Ecclesiasticum, communicandi sub utraque specie, ut dicitur *n. 329.* quo posito textus ille nihil probaret contra nos; quia non probaret, esse præceptum de jure Divino, & tamen verissimè diceretur, id non fieri jure, scilicet Ecclesiastico.

348. Ad 9. Verosimilius textus est corruptus (ut notavit Bellarminus *tom. 3. contror. 3. de Eucharist. l. 4. c. 26. §. Decimo sexto*) & loco editæ positum est *bibite*; ita enim habet textus: *Hic solus est, qui frangit hunc panem, & per manus ministrorum distribuit credentibus dicens: Accipite, & bibite ex hoc omnes &c.* ubi tantum fit mentio panis, qui editur, & non bibitur; unde vox *bibite* non quadrat: postea autem primum fit mentio calicis. Vel debet admitti, quod sanguis Domini sub specie panis bibatur, quod est multò magis pro nobis. Suarez *tom. 3. in 3. p. dist. 71. sec. 2. §.* Et ex his, patet, Paschalius per hæc verba tantum velle, quod omnibus de jure Divino data sit facultas, non verò præceptum bibendi: nec Paschalius ibi exponere verba Christi: sed tantum, supponendo consuetudinem communicandi vii tempore sub utraque specie, considerare Christum, per ministros ea verba omnibus dicentem.

Ad 10. Concilium Braccarense potuit jure suo prohibere consuetudinem, dandi SS. Eucharistiam intrinsecam; quia ea consuetudo non poterat tunc probari, vel exemplo, vel testimonio Scripturæ. Sed quamvis hoc Concilium eam consuetudinem prohiberit, non sequitur, quod hoc ipso præceptum, dati communionem sub utraque specie. Verum, et si etiam hoc præceperit, benè fecit; quia tunc communicatio sub utraque specie fuit præcepta de jure Ecclesiastico, non autem, Divino. Alii textus, ex Patribus afferri soliti, plus non probant, quam laicis aliquando conceitum fuisse usum calicis, quod non negamus.

349. Ob. 4. ex Kennidio. S. Gregorius Nazianzenus in orat. funeb. de S. Gorgonia sorore sua, longe post medium, ait, Sanctam Gorgoniam domi reservasse symbola corporis, & sanguinis Domini: ergo etiam domi servabatur sacer sanguis. Confirm. 1. S. Ambrosius in orat. funeb. de S. Satyro. meminit hausionis, & transfusionis in viscera, quod speciebus vini competit: ergo antiquitus non tantum unam speciem portarunt domum. Confirm. 2. S. Chrysostomus epist. priore ad Innocentium Papam. sic scribit: Ipso sabbatho facto, collecta manus militum, ad vesperam diei in Ecclesia ingressa, clerum omnem, qui nobiscum erat, vi eiecit. quin & sanctissimus Christi sanguis, sicut in tali tumultu constringit, in predictorum militum vestes effusus est: ergo etiam servabatur sacer sanguis.

Resp. neg. conseq. S. Gregorius narrat ibi miraculosam sanitatem, à sua sorore recuperatam, per SS. Eucharistiam, postquam, ut ait, quid usquam antyptorum, pretiosi corporis, aut sanguinis, manus reconsiderat, id lacrymis admiscuisset; unde loquitur tantum disjunctivè, & indeterminatè, de speciebus panis, & vini. Quod autem intelligendum sit potius determinatè loqui voluisse de speciebus panis, colligitur ex eo, quod species sacri sanguinis manu recondi non potuerint: multo minus recondi manu consueverint. Dein etiam species panis sunt aliquod symbolum corporis, & sanguinis Domini, & corporis quidem immediate, sanguinis vero mediate.

Ad 1. confir. Resp. 1. Si S. Ambrosius loqueretur de Eucharistia tunc in mari fusa in viscera, potius alluderet ad rem signatam, quam ad signum, quatenus vult dicere, S. Satyrum verè sumpsisse sanguinem Christi, qui sanguis, cum liquor sit, suo modo dici potest transfundi, vel hauriri, etiam quando sub specie panis sumitur. Necessario autem sic explicandus esset S. Ambrosius; quia ibi meminit transfusionis speciei, quam S. Satyrus habebat involutam in oratio, seu linteo, qua utique non erat species vini; sic enim ait S. Ambrosius: *Et enim Eucharistiam ligari fecit in oratio, & orarium involvit collo, arque ita se deiecit in mare.*

Resp. 2. S. Ambrosius ibi narrat, quod S. Satyrus ope SS. Eucharistia, quam secum habebat, solus exaleric ex naufragio; & addit, cum postea hoc beneficio Divino permotus suscepisse sacros ordines, quos prius reliquerat: dein subiungit hæc verba: *Qui tantum mysterij celestis, involuti in oratio, presidium fuisset expertus, quantum arbitrabatur, si ore sumeret, & toto peccatoris hauriret arcano? quam majus putabat fuissem in viscera, quod tantum sibi tantum oratio profuisset? ex quibus verbis tantum inferitur, quod postea S. Satyrus jam sacerdos fuerit in viscera SS. Eucharistiam; non autem, quod jam prius id fecerit: certè minime probatur, quod ibi in*

mari haurerit, vel accepit sub speciebus vini sanguinem Domini, in forma om. ant. neg. conseq.

Ad 2. confirm. dist. conseq. Servabatur sacer sanguis universaliter in omnibus Ecclesiis, & ordinatè, ac ad longum tempus, neg. conseq. servabatur aliquando in aliqua particulari Ecclesia, & quidem ad breve tempus. conc. conseq. Dein, ut habetur ex ipsis verbis S. Chrysostomi, sacrilegum id facinus contigit sabbatho sancto, quo solebant etiam Græci consecrare: ergo non debuit esse sacer sanguis jam prius servatus sed potuit effundi is, qui tunc recens erat consecratus.

350. Ob. 5. Olim dabatur agrotis panis intinctus speciebus sacri sanguinis, ut intelligitur ex Concilio Carthaginensi IV. can. 76. ubi dicitur: *Si continuo credentis moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia:* ergo nihil probamus ex historia Ecclesiastica. Confirm. Græci adhuc hodie communionem accipiunt sub utraque specie: ergo. Resp. neg. conseq. Mos ille, intingendi species panis in species vini, non fuit universalis, & brevi duravit, abrogatusque est à Braccarensi III. ut dictum n. 344, unde sapientimè aliis agroti sub una specie communicantur. Carthaginensis Concilii verba probant potius, quod diximus n. 326, scilicet solas species vini fuisse infusus: quanquam fors dici possit, etiam species panis fuisse infusus; nam hoc fit etiamnum quandoque, scilicet quando agroti, aliter eas deservire non valenti, portunguntur in aliquo liquore. Ad confirm. neg. conseq. Id faciunt Græci licitè: quia eis id concedit Ecclesia: sed non id faciunt, tanquam præceptum iure Divino. Hoc dico de iis, qui Catholicè sentiunt: si qui ex schismaticis aliter sentiant, ram parum essent curandi, quam alii sectarii.

351. Ob. 6. Illi, qui tulerunt species panis domum, potuerunt lumere species vini in Ecclesia: ergo adhuc nihil probamus ex usu antiquæ Ecclesiæ. Confirm. Etsi permittatur, communionem privatam factam fuisse sub una specie, tamen non sequitur, etiam ita administratam, fuisse communionem publicam in templo: ergo nostra probatio non subsistit. Resp. neg. conseq. In primis unde probant adversarii, species vini datas fuisse ante species panis? Certè Christus Dominus prius dedit species panis: nec potest exemplum ullum afferri, quod oppositum publicè in Ecclesia factum sit. Dein tamen hæc duæ sumptiones, quarum una in templo, altera domi facta esset, non constituerent unam moraliter communionem; cum una sæpe multis diebus, & quandoque etiam hebdomadis, antecessisset alteram: adeoque non in una, communionem sumpta fuisset utraque species; accipere enim tantum manibus, vel oratio species panis, non est communicare.

Quod autem hic mos domum ferendi Eucharistiam sit postea abrogatus, probat qui-

quidem, id factum fuisse ideo, quod irreverentia sacramento facile faciendâ merito timeretur: non verò, ideo, quod illicitum censeretur, sub una tantum specie communicare. Ad confirm. om. antec. neg. conseq. Si Christus absolute præcepisset sumptionem utriusque speciei, nec licuisset privatim unam lumere: nec eremita, vel alij domi fumentes unam speciem, satisfecissent præcepto Christi: vel debet ostendi aliud præceptum Divinum pro templis, aliud pro domibus privatis, quod nunquam poterit ostendi. Dein n. 329. probatum est, etiam communionem publicam factam fuisse sub una specie.

352. Ob. 7. Christus prævidit ista incommoda, que n. 322. allata sunt, & ta sub utraque specie instituit sacramentum: ergo ex illis non inferitur, non debere fieri communionem sub utraque specie. Confirm. Posset dici, semel saltem in vita, necessariam esse communionem sub utraque specie: sic vitarentur incommoda omnia, & clarius explicaretur illud: *Nisi manducaveritis &c.* ergo.

Resp. neg. conseq. Christus instituit hoc sacramentum, ut esset sicut sacrificium pro sacerdotibus, qui debent illud lumere sub utraque specie: non autem iudis, ut omnes lumerent sub utraque specie. Ecclesia autem antiquior ministravit quidem sacramentum sicut omnibus sub duplici specie, quando fuit fideles pauciores, adeoque minora fuerant incommoda, vel fuerunt speciales rationes, his incommodis pares, ut hæresis Manicheorum supplicanda, &c. postea verò, cessantibus his rationibus, & crescentibus ob multitudinem Christianorum incommodis, ortis præsertim variis erroribus circa usum, ac præceptum sumendi hoc sacramentum, cessavit etiam Ecclesia administrare utramque speciem.

Ad confirm. neg. antec. Illis verbis non continetur præceptum, sumendi utramque speciem, ut docemur antiquissima traditione Ecclesiæ: & quidem, si esset necessaria, vel præcepta communio sub utraque specie, esset necessaria, vel præcepta in articulo mortis: at eam tunc non esse necessariam, aut præceptam, docemur exemplo SS. Scrapionis, Ambrosij, Basilij, de quibus n. 326. Insuper decreta antiqua, dum loquuntur de dando agris viatico, loquuntur tantum de corpore Domini: & merito; quia sæpe essent valde magna incommoda in danda variis agrotis communionem, sub utraque specie.

353. Ob. 8. Sicut est præcepta communio, sic etiam est præcepta sub utraque specie: ergo. Confirm. 1. Utraque species est de integritate sacramenti: ergo debet utraque dari. Confirm. 2. Christus testamento suo legavit omnibus suum corpus, & sanguinem: ergo non debet tantum unum dari. Confirm. 3. Præceptum non est tantum de parte sacramenti, sed de toto sacramento: atqui una species est tantum pars sacramenti: ergo. Resp. neg. aut. quod

non probatur. Præceptum Divinum de communionem in genere, sive de recipienda SS. Eucharistia, probavimus n. 315. adversarii autem nunquam possunt probare præceptum de communionem sub utraque specie.

Ad 1. confirm. dist. antec. utraque species est de integritate sacramenti quoad continens, & prout habet completam significationem refectionis integræ, per modum integri convivij. conc. antec. est de integritate sacramenti, quoad contentum, seu Christum, & prout habet significationem refectionis spiritualis simplicis, tamen etiam sufficientis, & conferentis gratiam, neg. antec. & conseq. Repete hinc dict. n. 223. Ad 2. confirm. conc. totum. datur enim juxta nos utrumque, nempe corpus, & sanguis: sed non datur sub duplici specie.

Ad 3. confirm. dist. ma. præceptum non est tantum de parte sacramenti, hoc est, non est præceptum tantum de parte corporis, aut sanguinis Christi accipiendâ. conc. ma. præceptum non est tantum de parte specierum, seu de corpore, & sanguine Christi, sub una tantum specie accipiendo: sive præcepto, de accipiendo corpore, & sanguine Domini, non satisfit, si tantum sub una specie corpus, & sanguis accipiuntur. neg. ma. & dist. min. una species est tantum pars sacramenti, hoc est, sub una specie est tantum pars corporis, & sanguinis Christi. neg. min. est tantum pars sacramenti, hoc est, non est totum complexum specierum, quod cum corpore, & sanguine Domini constituit totum sacramentum, institutum per modum pleni convivij. conc. mi. & neg. conseq. ac suppositum, quod datur pro omnibus fidelibus præceptum sumendi SS. Eucharistiam, non tantum per modum simplicis refectionis spiritualis, sed per modum pleni convivij.

354. Ob. 9. Debet per sumptionem Eucharistia annunciari mors Christi: hoc non fit per sumptionem tantum unius speciei: ergo. Confirm. 1. Si potest tolli calix laicis, poterit etiam tolli species panis: ergo poterunt privari omnino sacramento. Confirm. 2. Si potest tolli species altera Eucharistia, poterit etiam tolli pars baptismi: hoc non licet: ergo nec illud. Confirm. 3. Datur laicis remissio peccatorum: ergo etiam debet dari signum, scilicet species vini, & sub eo sanguis, qui effunditur in remissionem peccatorum. Confirm. 4. Conceditur juxta nos laicis sanguis Christi, sub specie panis: ergo non debet negari eis symbolum, seu species vini.

Resp. dist. ma. debet per sumptionem SS. Eucharistia annunciari mors Christi, tanquam per representationem perfectam, ac talem, qualis e. g. fit in comædia, exhibente aliquam historiam. neg. ma. debet annunciari per aliquam rememorationem, que fieri potest per quodvis signum. conc. ma. & dist. sic min. neg. conseq. Annunciatio, & memoria mortis Christi perfectior, fit etiam sumptionem unius speciei; quia

quia etiam ista fit in memoriam passionis Dominice, atque istam recogitando, ac gratis animis recolendo. Perfecta autem annunciatio, seu representatio passionis Dominice, sive sacrificii in cruce peracti, fit in sacrificio Missæ, quamvis modo in cruento; est enim in hoc sacrificio in cruento idem primarius sacrificans, qui fuit in monte Calvarie, itemque eadem res oblata: id quod in Conventu Polsiaco reginæ Gallie, ac proceribus, P. N. Jacobus Laynez explicavit, apta similitudine regis victoris, qui vellet in scena representari suam victoriam, simulque vellet ipse in scena agere eandem personam, quam prius in acie egerat. vide p. 2. *hisor. Societ. l. 5. n. 205.*

355. Ad 1. confirm. neg. ant. debet fidelibus laicis relinqui Christus, & sacramentum causativum gratiæ: ergo non potest tolli utraque species. Ad 2. confirm. neg. ma. Totus baptismus est necessarius ad sacramenti valorem, & gratiæ effectum: non ita se habet altera species vini in Eucharistia. Ad 3. confirm. neg. confeq. potest enim dari remissio sine signo: certe non debet dari omne signum possibile remissionis. Quin etiam species panis est signum re-

missionis; quia etiam corpus Christi traditum est pro remissione peccatorum. Ad 4. confirm. neg. confeq. Eo ipso, quod laici habeant sanguinem sub una specie, debent esse contenti: & jure ipsis, ob iustissimas, & gravissimas rationes, negatur alterum symbolum, seu altera species: qua tamen carentes non accipiunt minus gratiæ.

Quare ob negatum usum calicis immerito se ab Ecclesia Catholica separant adversarii nostri, & scindunt unitatem ejus, contra finem, & institutionem ipsius sanctissimi hujus sacramenti, quod, ut notat S. Augustinus *tr. 26. in Joan. sub finem*, ideo sub specie panis, & vini institutum est, ut, sicut ex multis granis unus panis conficitur, & ex multis acinis vinum in unum confluit, ita fideles etiam communicatione hujus sacramenti, inter se arctissima unione copularentur. Quanto melius facerent, si nullis apprehensionibus suis erroneis, redirent ad nos, ut omnes una voce dicere possemus illud S. Augustini, *ead. tr. 26. in Joan. post medium dicentis: Exponens nobis Apostolus Paulus hunc panem, unus panis, inquit, unum corpus multi sumus. O sacramentum pietatis! o signum unitatis! o vinculum charitatis!*

INDEX.

Disputationum, Quæstionum, & Articulorum.

In Tractatu de Sacramentis in Genere.

	Num.		Num.
<i>De Essentia Sacramentorum.</i>	2		
QUÆSTIO I.			
<i>De Definitione Sacramenti in Genere.</i>		<i>De Auctore Sacramentorum.</i>	
<i>Art. I. Quid censendum de voce Sacramentum.</i>	3	<i>Art. I. Quis instituerit Sacramenta nove legis, & quis eadem instituire potuisset.</i>	151
<i>Art. II. Quanam sit Definitio Sacramenti.</i>	6	<i>Art. II. Solvuntur Objectiones.</i>	160
<i>Art. III. Quanam a ratione Sacramenti per hanc definitionem excludantur.</i>	16	<i>Art. III. Quot sint Sacramenta à Christo instituta.</i>	171
<i>Art. IV. Solvuntur Objectiones.</i>	26	<i>Art. IV. Solvuntur Objectiones.</i>	183
QUÆSTIO II.			
<i>De Partibus Physicis Sacramentorum.</i>		<i>De Ministris Sacramentorum.</i>	
<i>Art. I. An Sacramenta consent rebus, & verbis, tanquam materiam, & formam.</i>	33	<i>Art. I. Quis sit Minister Sacramentorum.</i>	190
<i>Art. II. Solvuntur Objectiones.</i>	45	<i>Art. II. Solvuntur Objectiones.</i>	196
<i>Art. III. An ad Sacramenta requirantur res, & verba determinata.</i>	54	<i>Art. III. An in Ministris Sacramentorum requiratur Fides, & Probitas.</i>	208
<i>Art. IV. Solvuntur Objectiones.</i>	66	<i>Art. IV. Solvuntur Objectiones.</i>	218
QUÆSTIO III.			
<i>De Intentione requisita ad Sacramentum conficiendum.</i>		<i>DISPUTATIO III.</i>	
<i>Art. I. An Intentio Ministri sit necessaria ad conficiendum Sacramentum.</i>	77	<i>De Effectibus Sacramentorum.</i>	224
<i>Art. II. An Intentio Ministri sit pars constitutiva Sacramenti.</i>	91	QUÆSTIO I.	
<i>Art. III. Qualis Intentio Ministri requiratur, & sufficiat ad Sacramentum.</i>	103	<i>De Gratia Sacramentali.</i>	
<i>Art. IV. Solvuntur Objectiones.</i>	117	<i>Art. I. An Sacramenta nove legis causent Gratiam sanctificantem.</i>	225
<i>Art. V. Solvuntur reliquæ Objectiones.</i>	127	<i>Art. II. An Sacramenta nove legis causent physice gratiam.</i>	234
<i>Art. VI. Quanam Intentio Ministri ex contrariis prevaleat.</i>	134	<i>Art. III. Solvuntur Objectiones.</i>	242
<i>Art. VII. Quanam Intentio requiratur in suscipiente Sacramenta.</i>	138	<i>Art. IV. Solvuntur reliquæ Objectiones.</i>	254
<i>Art. VIII. Solvuntur Objectiones.</i>	144	<i>Art. V. An Sacramenta legis antiquæ causaverint Gratiam.</i>	268
DISPUTATIO II.			
<i>De Causis Extrinsecis Sacramentorum.</i>	150	<i>Art. VI. An per remedium legis nature, vel circumcisionem fuerit collata Gratia.</i>	274
		<i>Art. VII. Solvuntur Objectiones.</i>	281
		<i>Art. VIII. Quanam Sacramenta nove legis causent primam Gratiam.</i>	300
		<i>Art. IX. Solvuntur Objectiones.</i>	309
		<i>Art. X. An sit diversitas inter Gratias à diversis Sacramentis collatas.</i>	317
		<i>Art.</i>	

<i>Art. XI. An Sacramenta causent inae-</i> <i>qualem Gratiam.</i>	321	<i>Art. IX. Solvuntur Objectiones.</i>	331
QUESTIO II. De Charactere Sacramentali.			
<i>Art. I. Quid sit Character, & a qui-</i> <i>bus Sacramentis imprimatur.</i>	340	<i>Art. X. Solvuntur Objectiones.</i>	350
QUESTIO I. De Reviviscencia Sacramentorum.			
<i>Art. I. An detur Reviviscencia Sacra-</i> <i>mentorum.</i>	378	<i>Art. II. Solvuntur Objectiones.</i>	376
In Tractatu de SS. Eucharistia. DISPUTATIO I. De Essentia, & Constitutivis SS. Eucharistiae.			
QUESTIO I. De Essentia SS. Eucharistiae.			
<i>Art. I. Quid sit Sacramentum SS. Eu-</i> <i>charistiae, qua ejus Parses, an sit u-</i> <i>num, an multiplex.</i>	5	<i>Art. II. Solvuntur Objectiones.</i>	14
<i>Art. II. An, & quomodo Christus sit pra-</i> <i>sens in SS. Eucharistia.</i>	27	<i>Art. III. An, & quomodo Christus sit pra-</i> <i>sens in SS. Eucharistia.</i>	44
<i>Art. IV. Solvuntur Objectiones ex Scri-</i> <i>pturis.</i>	55	<i>Art. V. Solvuntur Objectiones ex SS.</i> <i>Patribus.</i>	55
QUESTIO II. De Materia Eucharistica.			
<i>Art. I. Quanam sit Materia Remota</i> <i>SS. Eucharistiae.</i>	71	<i>Art. II. Solvuntur Objectiones.</i>	87
<i>Art. II. Quid sint notandum circa mate-</i> <i>riam remotam SS. Eucharistiae.</i>	87	<i>Art. III. Quae adhuc notanda circa can-</i> <i>dem.</i>	103
<i>Art. IV. Solvuntur Objectiones.</i>	113	<i>Art. V. An Aqua sit necessario misce-</i> <i>da vino in sacrificio.</i>	118
<i>Art. VI. An, & quomodo Aqua verta-</i> <i>tur in Sanguinem Christi.</i>	124	<i>Art. VII. Solvuntur Objectiones.</i>	138
<i>Art. VIII. Solvuntur reliquae Objectio-</i> <i>nes.</i>	151	QUESTIO III. De Forma Eucharistica.	
<i>Art. I. Qua, & qualis sit forma Con-</i> <i>secrationis SS. Eucharistiae.</i>	163	<i>Art. II. Solvuntur Objectiones.</i>	172
<i>Art. III. Solvuntur reliquae Objectiones.</i>	192	<i>Art. IV. Quid ponatur in verborum</i> <i>sub qualibet Specie, & quid per con-</i> <i>comitantiam.</i>	204
QUESTIO IV. De conversione Eucharistica.			
<i>Art. I. An in hoc Sacramento detur, &</i> <i>unde colligatur vera conversio.</i>	211	<i>Art. II. Quomodo Christus sit sub speci-</i> <i>ebus panis, & vini.</i>	223
<i>Art. III. Solvuntur Objectiones.</i>	226	<i>Art. IV. An detur accidentia absoluta.</i>	235
<i>Art. V. Solvuntur Objectiones.</i>	255	<i>Art. VI. Solvuntur Objectiones.</i>	255
DISPUTATIO II. De Necessitate, & Effectibus SS. Eucharistiae.			
QUESTIO I. De Effectibus SS. Eucharistiae.			
<i>Art. I. Quomodo SS. Eucharistia causet</i> <i>gratiam.</i>	283	<i>Art. II. Solvuntur Objectiones.</i>	289
<i>Art. III. An dua Species sumptae plus con-</i> <i>sent gratia, quam una.</i>	295	QUESTIO II. De Necessitate SS. Eucharistiae.	
<i>Art. I. An Eucharistia sit necessaria.</i>	309	<i>Art. II. Solvuntur Objectiones.</i>	317
<i>Art. III. An sit necessaria communicio</i> <i>sub utraque Specie.</i>	321	<i>Art. IV. Solvuntur Objectiones.</i>	336

X O X

THEOLOGICUS TRACTATUS

In Tertiam Partem
DIVI THOMAE AQUINATIS.
DE POENITENTIA.

Angelicus Doctor, cum in 3. parte quaestio- nibus, de sacramen- tis in genere, in- de de baptismo, con- firmatione, ac SS. Eucharistia in spe- cie, finem imposu- set, quaestiones 4. coepit de poenitentia ut sacramento tractare. Ad verò *quest. 85.* usque ad *quest. 89.* egit de eadem ut virtute, donec *questione 90.* rursus exponere coeperit sacramentum poenitentiae: sed postea, primò professione ad Concilium Lugdunense, inde morbo in monasterio Fosse Noxæ, ac tandem morte ju- storum occupatus, Summam suam omnino absolvere nequirit: cui propterea à posteris supplementum est additum, ex ejusdem S. Doctoris scriptis, præsertim *ex scripto in 4. sententiarum* concinnatum. Quamvis autem ordo questionum à S. Doctore electus sit omni reverentia dignus, nunc tamen, me- thodo usitato, prius de poenitentia ut virtute solet tractari, & postea primùm de eadem ut sacramento; eoquod virtus latius pateat, & ab universalioribus rectè ducatur incipiunt (quem etiam ordinem Catechismus Tridentini observat) hinc & nos eadem tra- ctatione de poenitentia differemus.

DISPUTATIO I.

De Virtute Poenitentiae.

1. **Q**uae de poenitentiae virtute disputanda occurrunt, ad hæc quatuor potissimum re- vocantur, nempe, an, & quid sit: quos actus eliciat: quos effectus producat: quanta ejus necessitas homini lapsò incumbat: de quibus in sequentibus quaestionibus agen- dum. Hic tamen observo, terminum *poenitentia* multiplicem significationem admit- tere; primò enim poenitentia dicitur omnis *retractatio* cujuscunque actus precedentis, *sive boni, sive mali*: quo in sensu etiam poenitere aliquem potest operis boni, adeo- que poenitentia esse perversa. Secundo poenitentia dicitur quæcumque *retractatio* honesti actus mali, *sive ex motivis natu-*
R.P. Ant. Mayr Theol. Tom. II.

ralibus, sive ex *supernaturalibus, seu ex particularibus, seu ex universalibus.* Tertiò poenitentia definitur, vel describitur *dolor retractationis precedentium actuum malorum ex motivo supernaturali, se ad omnia commissa peccata gravia extendente, cum proposito non peccandi de casero.* Et hæc definitio, vel descriptio, saltem quoad substantiam, admittitur ab omnibus; imò supponitur, quando agitur de vera Christiana poenitentia; unde etiam nos, juxta hanc definitionem, aut descriptionem, poenitentiae nomen accipimus.

QUESTIO I.

De Essentia, Existentia, Subjecto, & Objecto Materiali, Virtutis Poenitentiae.

ARTICULUS I.

An Poenitentia sit Virtus.

1. **H**ic controversiæ anam dedit Cajetanus, asserens, poenitentiam non esse virtutem simpliciter dictam: seu actum poenitentiae non esse actum virtutis simpliciter dictum, sed tantum secundum quid, quamvis laudabilis sit, & meritorius. Ceteri tamen Theologi communissimè cum S. Thoma 3. p. 2. q. 85. a. 1. in corp. docent, actum poenitentiae, prout non tantum denotat ploratum, vel aliam similem mutationem sensibilem corporis, sed prout significat actum liberum voluntatis, scilicet dictum dolorem retractationis mali, ex motivo supernaturali, esse simpliciter virtuosum: ex quo clarè sequitur, ipsum habitum elicivum talis doloris, seu poenitentiam habitualement, esse habitum virtutis simpliciter dictæ. Itaque cum istis omnibus

4. Dico. Poenitentia habitualis est simpliciter virtus. Probatur ratione S. Thomae 3. p. 2. q. 85. a. 1. in corp. Deus suadet, & præcipit actum poenitentiae: ergo est virtuosus: ergo poenitentia habitualis est virtus. conf. 1. est clara; non enim Deus suadet actus malos, ut patet: nec etiam tantum indifferentes; quia, si etiam antecederet ad præceptum indifferentes fuissent, saltem per ipsum præceptum redderentur boni, seu virtuosus; nam sicut aliqua sunt præcepta; quia bona, ita alia sunt bona; quia præcepta. consequentia a. etiam patet ex dictis.